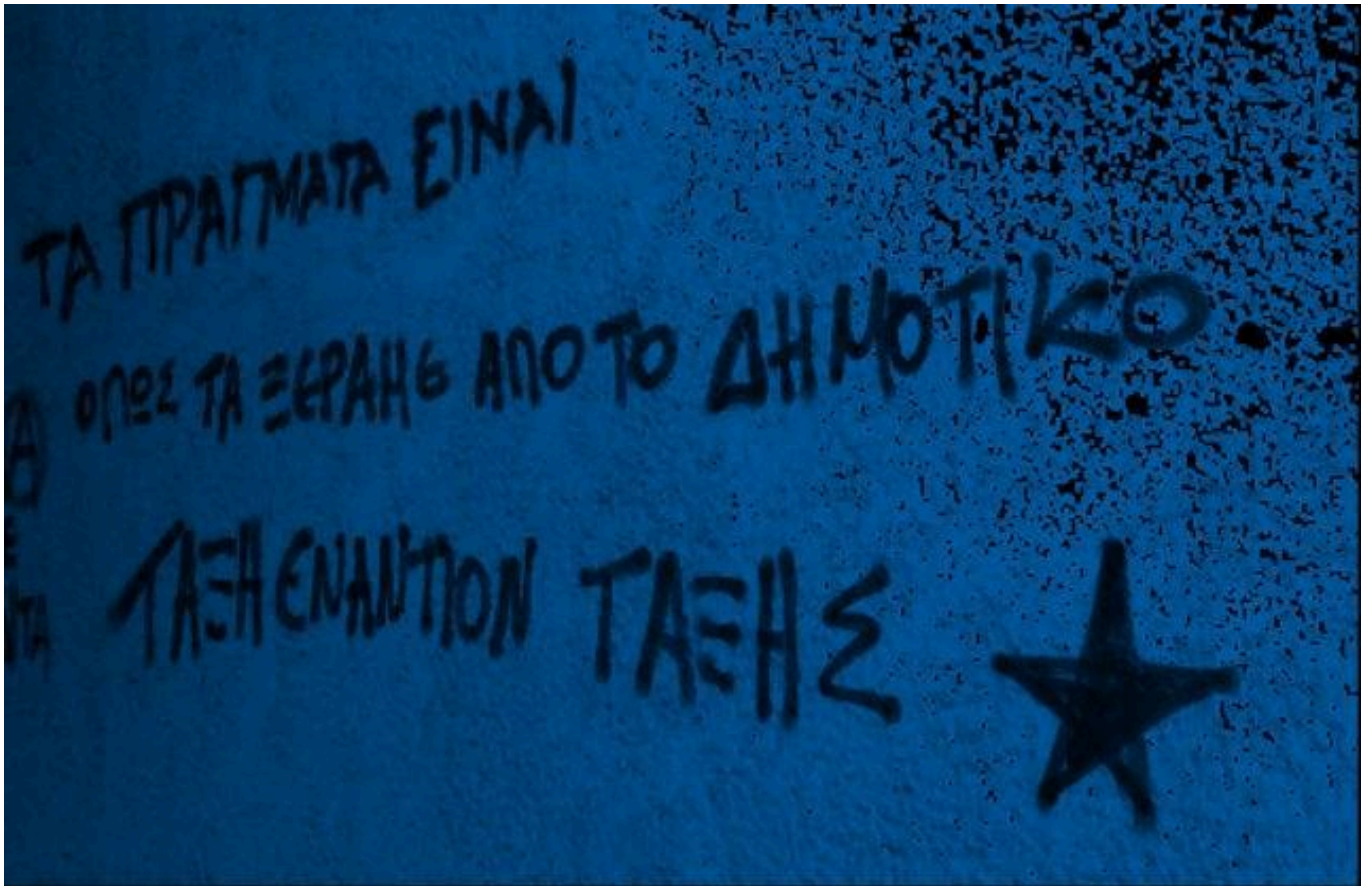

Οι Ουαλίντ στις κοινωνίες των βασανιστηρίων

Η [εξέλιξη της δίκης](#) των βασανιστών του αιγύπτιου εργάτη Ουαλίντ Τάλεμπ, μια θεσμική διαδικασία που υποβάλλει εκ νέου σε βασανιστήριο έναν κατά τα άλλα πολύ δυνατό και ανθεκτικό άνθρωπο, μετανάστη εργάτη, περιέχει κάποιες, όχι καινούριες αλλά ισχυρές περιγραφές για τη δομή της νεοελληνικής κοινωνίας, για τον τρόπο που οργανώνονται οι οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις και για τις ταχύτητες που αναπτύσσονται σ' ένα κράτος που διαχειρίζεται τις επιταγές του νεοφιλελεύθερου συστήματος τα τελευταία χρόνια.

Στην αίθουσα του Εφετείου Πειραιά, ο συνήγορος υπεράσπισης του Σγούρδα και υιού, του Ζαχαριάδη και του Ζοτο, πραγματοποίησε μια χυδαία όπως αρκετοί χαρακτήρισαν την εξέταση του

αιγύπτου. Προσωπικά επειδή δεν έχω καλή επαφή με τη συγκεκριμένη λέξη και τη νοηματοδότησή της (με «ξενίζει» και δεν μπορώ να την αντιστοιχίσω σε συγκεκριμένα συναισθήματα), θεωρώ ότι ο συνήγορος υπεράσπισης εκμεταλλεύτηκε τον εργαλειακό του ρόλο στο πλαίσιο μιας αστικής δίκης. Πρόκειται για έναν ρόλο εγγενώς εξουσιαστικό, για μια θέση που εμπεριέχει λιγότερους κινδύνους απ' όσους βρίσκονται στο σκαμνί, για μια προνομιακή θέση ειδήμονα-ειδικού που είτε υπερασπίζεται το τεκμήριο της αθωότητας είτε το μάχεται: ενώπιον ενός προεδρείου, τμήματος που αναφέρεται σ' έναν συγκεκριμένο εθνικό και κρατικό μηχανισμό.

Υπό αυτήν την έννοια, αυτός ο συνήγορος, άσχετα αν είχε επιλέξει τη συγκεκριμένη επιθετική στρατηγική εναντίον του Ουαλίντ (έφτασε στο σημείο να τον αποκαλέσει κατηγορούμενο), κινήθηκε μέσα στο πλαίσιο των δυνατοτήτων του ρόλου του. Στη διακοπή μάλιστα, σε αντιδικία με αλληλέγγυους, είπε ως άλλος Άιχμαν «ρε παιδιά, μην κάνετε έτσι, αν δεν ήμουν εγώ, θα ήταν κάποιος άλλος». Οι αντιδράσεις των παρευρισκόμενων αργότερα ενδεχομένως να τον έβαλαν σε διαφορετικές σκέψεις ωστόσο το πρόβλημα παραμένει: **η εξουσία που πηγάζει από θέσεις επιρροής στο καπιταλιστικό σύστημα, η παράλληλη εκπαίδευση πως «κάποιος θα βρεθεί να κάνει αυτή τη δουλειά» και πως κάποιος «χρειάζεται να την κάνει» – με λίγα λόγια η κυρίαρχη πραγματικότητα και αφήγηση πως η παραγωγή και η οργάνωση της ζωής μας είναι ζητήματα προκαθορισμένα, νομιμοποιημένα και «ελεύθερα προσφερόμενα».**

Οι πιεστικές ερωτήσεις, στοχευμένες στο να βγάλουν εκτός εαυτού τον Ουαλίντ, συνεχίζονταν για πολλή ώρα μέχρι που πέτυχαν τον σκοπό τους. Ο Ουαλίντ εξεγέρθηκε, δείχνοντας ότι είναι ζωντανός όσο οποιαδήποτε άλλη φορά και κατά τη γνώμη μου, σε απόλυτη ευθυγράμμιση με τον εαυτό του και τον φυσιολογικό θυμό του, φώναξε σωστά κουνώντας το δάχτυλο τόσο στον συνήγορο όσο και στον Σγούρδα. Βέβαια, μακριά από την αλήθεια του βιώματος, η βαθιά πεποίθηση της δικαστικής διαμεσολάβησης μας λέει ότι μια τέτοια κίνηση δείχνει έλλειψη

ψυχραιμίας, αγένεια, επιθετικότητα και λοιπές «ενοχοποιητικές» ενδείξεις για το ήθος και το χαρακτήρα. Τέτοια ήταν άλλωστε η πρόθεση του συνηγόρου των βασανιστών που είπε πώς ο τάλεμπ προσπαθεί να δείξει ότι είναι «ανθρωπάκι» πίσω από το γεγονός ότι είναι θύμα.

Η εργασία ως ευγνωμοσύνη

Κι ερχόμαστε τώρα στο κεντρικό επιχείρημα που ο συνηγόρος προσπάθησε, μεταξύ άλλων, να αναπτύξει ως ελαφρυντικό για τον υπ' αριθμόν ένα βασανιστή του ουαλίντ: **μια «καλή εργασιακή σχέση»**. Πώς ένας εργοδότης (και μάλιστα έλληνας) που πληρώνει μέχρι και 800 ευρώ/μήνα (αποκρύπτοντας βέβαια πόσες και ποιες ώρες εργαζόταν ο Ουαλίντ – από τις 3 το βράδυ μέχρι τις 2-3 το μεσημέρι), πώς ένας εργοδότης που μια φορά έχει βγει και βόλτα μαζί του «σε μια κλειστή κοινωνία όπως η Σαλαμίνα;» (σαν κοινωνική χορηγία να το φανταστούμε;), ή πώς ενώ ο αδερφός του ουαλίντ πήγαινε για μπάλα μαζί με τον ελληναρά υιό Σγούρδα, πώς όλα αυτά είναι δυνατόν να τον φέρουν στη θέση του βιαστή και του βασανιστή, πώς αυτό σημαίνει ρατσισμό; Πώς, ενώ ο Ουαλίντ αποκαλούσε τον Σγούρδα «μπαμπά» (από εκτίμηση στο πρόσωπό του που του έδωσε δουλειά για να επιβιώσει), έφτασε στο σημείο να πάψει να είναι καλός «γιός»;

Οι προβληματισμοί αυτού του είδους συνιστούν την γενικευμένη υποκρισία του μεγαλύτερου κομματιού της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στους μετανάστες εργάτες καθώς και τη βάση της συμπεριφοράς απέναντί τους. Πρόκειται για μια σχέση αληθινή πέρα για πέρα: το ντόπιο αφεντικό εκμεταλλεύεται την εργατική δύναμη του μετανάστη όπως και με όποιον τρόπο γουστάρει. Άλλοτε έχει όπλα να την επιβάλλει σε μανωλάδες, άλλοτε τραμπουκίζει, άλλοτε παίζει το παιχνίδι του ευεργέτη και το κυριότερο, **μπορεί να συνδυάζει όλα τα παραπάνω**. Κάνει αστεϊάκια με την χώρα προέλευσης, με το χρώμα του εργάτη, με τη θρησκεία του, με κάθε τι προσωπικό, δίνει την εντύπωση ενός «καλού αφεντικού», ενός ευεργέτη που μαζί με το ελληνικό κράτος κάνουν (όταν θέλουν) τα στραβά μάτια στη νομιμότητα παραμονής του. **Χρησιμοποιούν αυτή τη δυνατότητα ως μέσο πίεσης**

και υποτίμησης με όποια «ένταση» θέλουν. Είναι βασανιστές ακόμη και με το να διατηρούν ένα φιλικό προσωπείο με γενναιοδωρία και «ανθρωπισμό», προσωπείο έτοιμο να εκραγεί και να κλιμακώσει τη βία σε μια εξ' ορισμού βία και άνιση σχέση.

Πρόκειται για βασικά χαρακτηριστικά της σχέσης αφεντικού – εργάτη με τη διαφορά ότι στην περίπτωση των μεταναστών εργατών οι «ισορροπίες» ή καλύτερα, οι αντιθέσεις μεταξύ των δύο πόλων εκμηδενίζονται a priori και οδηγούν ταχύτερα σε ψυχολογικά και σωματικά βασανιστήρια, αν δεν καταλήξουν σε δολοφονίες.

Μπροστά σ' αυτή τη σχέση-βασανιστήριο, το μεγαλύτερο κομμάτι του ντόπιου πληθυσμού έχει να επιδείξει μια αξιοπρόσεκτη ανοχή που ιστορικά μπορεί να εξηγηθεί με την αποτυχία του εργατικού κινήματος να θέσει τα κοινωνικά προτάγματά του κόντρα στον πολιτικό προσανατολισμό των μικρομεσαίων στρωμάτων. Η συλλογική ανοχή είναι το πιο γόνιμο έδαφος για τις σύγχρονες εργασιακές σχέσεις που αναπτύσσονται (και) σ' αυτόν τον τόπο, προς όφελος των νεοφιλελεύθερων επιδιώξεων.

«Θα μπορούσε να είναι ο οποιοσδήποτε...»

Σε μια δόση, κατά τη διάρκεια της διακοπής (όταν το «θέατρο» της δίκης σταματάει, ακούει κανείς σημαντικές ατάκες) ένας ένστολος απευθύνεται με έναν σχετικά ήπιο τόνο στους αλληλέγγυους λέγοντας πως «βρε παιδιά σεβαστείτε τη θέση του, είναι πολύ δύσκολη θέση αυτή του κατηγορούμενου, οποιοσδήποτε θα μπορούσε να είναι στη θέση του». Κρίνοντας από το ολίγον τι χαλαρό και «δε βαριέσαι» ύφος του, ο ένστολος αυτός μοιάζει να είναι αγγελιοφόρος μιας ζωής που θα βιώνεται από εδώ και στο εξής με τους όρους που περιγράψαμε παραπάνω: **βασανιστής – βασανιζόμενος.**

Πλέον οποιοσδήποτε θα μπορεί να βρίσκεται στη θέση του σγούρδα, σε μια θέση (βασανιστής) δηλαδή που μπορεί από τη μια να εμφανίζεται μπροστά μας ως μια ανατριχιαστική υπόθεση απανθρωπιάς ωστόσο αποτελεί και θα αποτελεί ολοένα περισσότερο έναν εργαλειακό ρόλο, μια φυσιολογική θέση στο κοινωνικό-οικονομικό σύστημα. Την ίδια στιγμή, υπονοείται πως κι από την άλλη πλευρά θα υπάρχουν θύματα, απώλειες, εργάτες – σκλάβοι. Και η εργατική τάξη όπως διδάσκει η ιστορία θα αναγνωρίζει τον εαυτό της ως τέτοια όταν αρνείται την ύπαρξη που διώκεται «φυσιολογικά», στη ροή μιας καθημερινότητας, στη ροή μιας ζωής δηλαδή που την αφορά μόνο η επιβίωση, απογυμνωμένη από ψυχή, πάθη και συναισθήματα. **Κάπου** διάβασα πρόσφατα ένα εύστοχο σχόλιο για την «θεοποίηση» της επιβίωσης: **«η επιβίωση αποτελούσε πάντοτε μια έγνοια των ανθρώπων, μια προεξάρχουσα μάλιστα έγνοια για τους περισσότερους από αυτούς, μόνο στην εποχή μας φαίνεται να λαμβάνει σχεδόν ένα είδος ηθικού κύρους».** Η αποκαθήλωσή της θα πρόσθετα εγώ είναι δουλειά των από τα κάτω ταξικών σχηματισμών – οτιδήποτε παίρνει τη θέση ηθικού κύρους στον καπιταλισμό έχει τη σφραγίδα των κυρίαρχων.

Μια τελευταία σημείωση στο ζήτημα της παρακολούθησης της δίκης, του «δημόσιου» χαρακτήρα της και της «διεκδίκησης του χώρου». Χωρίς να έχουμε αυταπάτες για τον ταξικό χαρακτήρα της δικαιοσύνης και τις πολιτικές διευθετήσεις που αναλαμβάνει στις εκάστοτε συγκυρίες, η παρουσία αλληλέγγυων αποδεικνύει

ότι ο δημόσιος χαρακτήρας μιας δίκης, η θέασή της για να μπορεί να έχει άποψη η «κοινή γνώμη» όπως χαρακτηριστικά διακηρύττει η φιλελεύθερη αντίληψη, δεν είναι μια κρατική παροχή, ένα «κερδισμένο» δικαίωμα όλων των «πολιτισμένων πλευρών». Ο Ουαλίντ στις αρχές της δικαστικής περιπέτειας συνέχιζε ν' απειλείται από τα πρώην αφεντικά και τους φίλους του, συνεχίζοντας να ζει σε μια κοινωνία που το πολύ πολύ ν' άλλαξε τον φούρνο που έπαιρνε το ψωμί της. Το ότι η παρουσία αλληλέγγυων κατάφερε να κόψει τον βήχα της αλαζονείας τους ήταν μια απαραίτητη κίνηση για τον ίδιο πρώτα πρώτα και για τους κρατικούς λειτουργούς οι οποίοι βλέπουν εδώ και χρόνια να περνούν από τα δικαστικά έδρανα μετανάστες εργάτες κατηγορούμενοι για τη «νομιμότητα» της παραμονής τους και για το ηθικό τους κύρος.

Στον «δημόσιο χαρακτήρα» της δίκης η αλληλέγγυα παρουσία έχει μια ταξική υπόσταση, αποτελεί μια ελάχιστη ταξική διεκδίκηση μέσα στον στενό κρατικό χώρο των δικαστών και των ανθρωποφυλάκων. Όταν βέβαια συνοδεύεται με πολύμορφες συνοδευτικές δράσεις (πορείες, ενημερώσεις, παραγωγή κειμένων κ.λπ) τότε επιτυγχάνεται μεγαλύτερη συγκρότηση, συνοχή και το κυριότερο συνέχεια: για να μην φτάνουμε εκ των υστέρων στις δικαστικές αίθουσες.

Είναι προτιμότερο να προλαβαίνουμε την πραγματικότητα της ταξικής σύγκρουσης έξω από το θέαμα που παράγεται μέσα στους ναούς της δικαιοσύνης – όπου δυστυχώς είμαστε και μεις συμμετέτοχοι.

Είναι προτιμότερο να κόβουμε από τη ρίζα τη σχέση των Ουαλίντ, των βασανιστών αφεντικών τους και των συνηγόρων τους. Αυτοί οι τελευταίοι αμείβονται με χρήματα που παρήγαγε με την υπεραξία του ο ουαλίντ σ' εκείνο τον φούρνο στη Σαλαμίνα. Σ' αυτόν τον «κύκλο» είναι το πρόβλημα.